

İŞÇİLİK HAKLARIYLA İLGİLİ KISMİ DAVALARDA FAİZİN BAŞLANGIÇ ZAMANI

I- Giriş

Çok zaman işçilik hakları için açılan davalarda fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmakta, bilirkişi raporu beklenmekte, bilirkişi raporundaki miktarlar esas alınarak dava sonradan ıslah edilmektedir.

Hem başlangıçta, hem de ıslah yolu ile artırılan miktara faiz istenildiğinde, hangi miktara ne zamandan itibaren faiz isteneceğine ilişkin tereddütler yaşanmaktadır. Yargıtay bu konuda verdiği kararıyla[1] tereddütlü durumlara netlik kazandırmıştır.

Bu kararda davacı, açtığı kısmi dava ile fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak suretiyle talepte bulunmuş, kıdem tazminatı için fesih tarihinden diğer alacakları için ihtarnamenin tebliğ tarihinden itibaren faiz istemiştir, ki bu istem doğru bir istemdir.

II- Kısmi Dava, Islah ve Özellikleri

A- Kısmi Dava ve Özellikleri

Davacının, alacağının şimdilik belli bir bölümü için açtığı davaya kısmi dava denir[2].

Hukukumuzda ilke olarak kısmi dava açılması mümkündür. Çünkü yasalarımızda alacak hakkının bir bölümünün dava edilip geriye kalanının ikinci dava ile istenmesini engelleyen bir hüküm yoktur. Genelde davacı, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak kısmi dava açmaktadır. Fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmuş olması, dava açma tekniği bakımından, tümü ihlal ya da inkar olunan hakkın ancak bir bölümünün dava edilmesi, diğer bölümüne ait dava ve talep hakkının bazı nedenlerle geleceğe bırakılması anlamına gelir.

Açılan bir davanın kısmi dava olup olmadığı, davacının açtığı alacak davasındaki dilekçesinde alacağının bir bölümünü istediği şeklindeki iradesinden tespit edilir. Açıklamaları, kullandığı (şimdilik, fazlaya dair, hak saklı olarak) beyanlar, o davanın kısmi dava olduğunu ortaya koyar[3].

Yargıtay'ca benimsenmiş ilkeye göre, kısmi davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulmuş olması, saklı tutulan kesim için zamanaşımını kesmez, zamanaşımı, alacağın yalnız kısmi dava konusu yapılan miktar için kesilir. Bunun gibi, kısmi dava ile alacağın yalnız kısmi dava konusu yapılan kesimi için hak düşürücü süre korunmuş olur. Kısmi dava dışı kalan (saklı tutulan) alacak kesimi hakkında hak düşürücü süre korunmuş olmaz.

Fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmadığı için kısmi dava olarak nitelendirilmesine olanak bulunmayan, bu nedenle tam dava olarak kabul edilen bir davadan sonra alacağın kalan bölümü için ayrı (ek) bir dava açılması durumunda önceki davada mahkemenin alacağın tamamı hakkında karar vermiş olması karşısında, kesin hüküm nedeniyle ek davanın reddi gerekir[4].

B- Islah ve Özellikleri

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun Madde 53'e göre, ıslah, taraflardan birinin yapmış olduğu bir usul işlemini tamamen veya kısmen düzeltilmesine denir. Yine aynı Kanunun 84 üncü maddesine göre ise, ıslah tahkikata tabi davalarda tahkikat bitinceye kadar ve tahkikata tabi olmayan davalarda ise yargılamanın bitimine kadar, 85 inci maddeye göre ise de, ıslah muayyen celsede diğer taraf hazır olduğu halde yapılabileceği gibi, diğer tarafa tebliğ edilmek suretiyle dilekçe ile de yapılabilir.

Islah tek taraflı bir irade beyanı ile olup, ıslahın geçerliliği için karşı tarafın ve mahkemenin kabulüne gerek yoktur. Ancak ıslah eden taraf bu tarihe kadar olan yargılama giderleriyle, karşı taraf için mahkemenin takdir edeceği zarar ve ziyarı karşı tarafın talebi üzerine davada mahkum olmuş gibi derhal mahkeme veznesine ödemeye mecburdur (HUMK. m.86/1). Karşı tarafın zarar ve

ziyan konusunda bir talebi yoksa mahkeme resen (kendiliğinden) bu masraflar yatırılmadı diye ıslah talebini red edemez.

Davanın tamamen ıslahında, dava dilekçesinden itibaren bütün usul işlemlerinin yapılmamış sayılmasını gerektirir (HUMK.m.87).

Davanın kısmen ıslahında ise, örneğin müddeabihi (dava konusu olan değer) aynı davada arttırması, davasını genişletmesi hallerinde, kısmi ıslahtan söz edilebilecektir. Bu durumda o zamana kadar yapılmış, bütün usul işlemlerinin yapılmamış sayılmasına imkan yoktur. Davanın kısmen ıslahını düzenleyen Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Madde 87 de "bunu (ıslahı) yapan tarafın teşmil edeceği noktadan itibaren" dediğine göre, davacının davasını kısmen ıslah etmesi halinde, hangi usul işlemlerinin yapılmamış sayılması gerekeceği davacının iradesine göre yorumlanacaktır. Davanın ıslah edilmeyen kesimine ilişkin usul işlemleri ise geçerli olmaya devam edecektir. Kısmi ıslah halinde davacı, ıslah yolu ile müddeabihi arttırabileceği için, kısmi dava açan davacı, alacağının saklı tuttuğu bölümünü sonradan aynı davada talep edebilecektir. Asıl alacağını ilk davada talep eden alacaklı (davacı), davalı (borçlu) muvafakat etmese bile kısmi ıslah yolu ile aynı davada faiz isteyebilecektir.

Anayasa Mahkemesinin kararı[5]ndan sonra artık davacı dava dilekçesinde belirttiği alacak miktarını davalı kabul etmese bile başka bir dava açmaksızın aynı dava içinde ıslah yolu ile arttırabilmektedir. Bu, davacının ilk dava dilekçesinde saklı tuttuğu fazlaya ilişkin hakkını ek bir dava ile istemesine engel olmayacaktır.

Kısmi dava açmamış/fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmamış bulunan davacı, fazlaya ilişkin haklarından zımnen feragat etmiş demektir ve ıslahla bu feragat veya kesin hüküm sonucunu ortadan kaldırmak mümkün değildir[6]

C- Davadan Önce İhtarada Bulunulmaması Halinde Faizin Başlangıç Zamanı

İlk davadan önce temerrüd (direnme) ihtarının keşide edilmediği hallerde, kısmi davanın, dava edilmeyen fakat saklı tutulan miktar bakımından borçluyu temerrüde düşürmeyeceği yargısal kararlarda benimsenmektedir. Çünkü açılan kısmi dava ancak, dava konusu edilen miktar kadar davalıyı temerrüde düşürmüştür. Bilinmeyen ve yargılama aşamasında bilirkişi raporu ile ortaya çıkan ve kısmi ıslaha konu olan kesim için, kısmi dava dilekçesinin borçluyu temerrüde düşüreceğinden söz edilemez[7].

Bu nedenle ıslah yoluyla artırılan miktar için faizin başlangıç tarihi, ıslah tarihi olacaktır.

Davacı ilk davada ihbar ve kıdem tazminatı ile birlikte faiz isteminde bulunmuştur. Bu dava ile birleştirilen ek davada ise aynı alacaklar için faiz yürütülmesini dilekçesinde belirtmemiştir. Ancak, yargılamanın ilk oturumunda ek dava için faiz isteminde bulunmuştur. Mahkeme, ek davaya konu istekler için faiz yürütmemiştir. İş Mahkemelerinde kural olan sözlü yargılama usulüdür. Sözlü yargılama usulünün geçerli olduğu uyuşmazlıklarda taraflar ilk oturumda iddia ve savunmalarını tutanağa geçirirler. Bu işlemden sonra iki taraf anlaşmadıkça iddia ve savunmalarını değiştiremezler. İlk oturumda faiz işlemi gerçekleştiğine göre, mahkemece faiz yürütülmemesi bozmayı gerektirmiştir[8]

D- Davadan Önce İhtarada Bulunulması Halinde Faizin Başlangıç Zamanı

Bütün borçlar açısından olduğu gibi, para borçları bakımından da temerrüdün temel şartı borcun muaccel hale gelmiş bulunmasıdır. Borcun ifası için bir vade öngörülmüşse ilke olarak bu vadenin gelmesiyle muacceliyet oluşacaktır. Borcun muaccel hale gelmesi borçlu temerrüdünün ana şartı ise de, tek başına temerrüdü sağlamaya yeterli değildir. BK. 101/f-1.e göre "muaccel bir borcun borçlusu alacaklının ihtar ile mütemerrit olur" denilmiştir. Öyleyse borçlunun temerrüde düşmesi için ihtarın kural olarak şart kılındığı anlaşılmaktadır. Genel olarak ihtarın normal gerçekleşme tarzı, alacaklının sırf ödeme talebinden ibaret iradesini borçluya iletmesidir. Alacaklı tarafından borçluya yöneltilen ihtar, onun ödemeyi talep edildiğini tereddüte yer bırakmayacak biçimde açık ve kesin bu şekilde ortaya koymalıdır. Uygulamada ihtar yerine geçen işlem olarak dava açılması veya icra takibi yapılması halinde de temerrüdün oluşacağı kabul edilmektedir.

Davacı, kısmi davayı açmadan önce para borcu için işverene gönderdiği ihtarnamede ücretini, fazla çalışmalara ilişkin alacaklarını, hafta sonu çalışmalarına ilişkin alacaklarını, milli ve dini bayramlardaki çalışmalarına ilişkin alacaklarını, kullanmadığı yıllık izinlerine ilişkin alacaklarının derhal bankadaki hesabına yatırılmasını, aksi halde alacaklarını faizi ile tahsil edeceğini ihtaren bildirmiş, ihtarname işverene usulünce uygun olarak tebliğ edilmiş ise, ihtarnamede sayılan alacaklar için davadan önce temerrüt oluşmuş, demektir.

Bu nedenle ihtarnamenin tebliği ile temerrüt oluştuğundan kısmi davadaki istek ve kısmi ıslahla arttırılan miktara temerrüt tarihinden diğer bir ifade ile tebliğ tarihinden itibaren faiz yürütülmesi gerekir.

Mahkeme, davacının kısmi davasında fazlaya ilişkin hakkı olmadığını belirtmiş ve karar kesinleşmişse taraf yeniden bir başka dava açamaz[9]. Davacının, dava dilekçesinde kısmi dava açtığını belirtmesi yeterlidir. Mahkemenin gerekçeli kararında "fazlaya dair hakkın saklılığını" belirtmesi gerekli değildir[10]. Mahkeme, kısmi davanın tamamen kabulüne karar vermişse, davacının açacağı ek davada bu kısmi dava hükmü, dayanağı bilirkişi raporu kesin delil teşkil eder.

III- SONUÇ

Alacağın açılan davada tümünün değil de bir kısmının istendiği davaya kısmi dava denilmektedir. İşçilik haklarıyla ilgili davalarda çoğunlukla başlangıçta tüm miktarlar belirtilmemekte, fazlaya ilişkin haklar saklı tutulmaktadır. Böylesi bir istemde bulunmayı engelleyen mevzuat hükmü bulunmamaktadır.

Dava konusu edilen işçilik alacaklarıyla ilgili miktarın ıslah yoluyla artırılması için bu yönde bir irade açıklaması yapmak yeterlidir, mahkemenin ya da davalının kabulüne gerek yoktur.

Kısmi davada fazlaya ilişkin haklar saklı tutulsa bile zamanaşımı sadece dava edilen miktar için kesilir, saklı tutulan kısım için zamanaşımı işlemeye devam eder.

Alacak için dava açılması da borçluyu temerrüde düşürür, dolayısıyla gecikme faizi başlangıç zamanı, temerrüd yani dava tarihi olacaktır. İşçinin fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak dava açması halinde ise saklı tutulan miktar için işveren temerrüde düşmüş sayılmayacaktır. Sonradan ıslah yolu ile talep edilen miktar artırılır ise bu arttırılan miktar için faizin başlangıç tarihi ıslah tarihi olacaktır. Ancak alacaklı işçi, dava açmadan önce borçlu işvereni ihtar yolu ile temerrüde düşürmüş ise faizin başlangıç zamanı bu ihtarın işverene tebliğ tarihi olacaktır, dolayısıyla alacağın tümü için (saklı tutulan miktar olsun olmasın) faizin başlangıç zamanı tebliğ tarihidir.

[1] Yrg. HGK'nun 05.03.2003 tarihli ve E. 2003/9-78, K. 2003/128 sayılı kararı.

[2] Baki Kuru, Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Medeni Usul Hukuku, Ankara 1986, s.198.

[3] Argun Bozkurt, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2011, s. 301.

[4] Yrg. HGK'nun 14.04.2004 tarihli ve E. 2004/4-200, K. 2004/227 sayılı kararı.

[5] Anayasa Mahkemesinin 20.07.1999 tarihli ve E.1999/1E, K.1999/33 sayılı kararı

[6] Argun Bozkurt, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2011, s. 302.

[7] Yrg 5 HD'nin 04.05.1989 tarihli ve E.1989/23307, K1989/9906, Yrg. HGK'nun 03.07.2002 tarihli ve E.2002/9-564, K2002/572 sayılı kararları.

[8] Yrg. 9 HD'nin 04.12.2000 tarihli ve E.2000/18836, K. 2000/18033 sayılı kararı.

[9] Argun Bozkurt, İş Yargılaması Usul Hukuku, Ankara 2011, s. 302.

[10] Yrg. 9 HD'nin 08.07.1998 tarihli ve E.1998/10112, K. 1998/12320 sayılı kararı.